

Сергій Нагорний

ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РЕФОРМ У ПОСТКОМУНІСТИЧНІЙ ЦСЕ: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті здійснений стислий аналіз європейського досвіду адміністративно-територіальних реформ (АТР), що успішно відбулись у посткомуністичних країнах ЦСЕ (Чехії, Словаччині, Польщі, Угорщині).

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа, Центральна та Східна Європа (ЦСЕ), Україна.

Nagorny S. The experience of the administrative-territorial structures in the post-communist countries of Central and Eastern Europe: conclusions for Ukraine. There was compressed analysis in this article which deals the European experience's administrative-territorial structures which have passed with advantage successfully in the countries of Central and Eastern Europe (Czech Republic, Slovakia, Poland and Hungary).

Key words: Administrative-territorial structure (division), Central and Eastern Europe (CEE), Ukraine.

Адміністративно-територіальні реформи (АТР) довели свою ефективність у посткомуністичних країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЕ)*, які відбувалися протягом 1990–2000 рр. і нині – це об'єктивна необхідність щодо запозичення досвіду АТР й проведення адміністративної та територіальної реформи в Україні.

Отже, цілком логічним є запитання: в чому полягає актуальність дослідження європейського досвіду АТР у країнах ЦСЕ? Які суперечки точилися навколо АТР у

---

* У політологічній думці посткомуністичних країн ЦСЕ термін АТР (Administrative-territorial reform) не застосовується. В переважній більшості країн ЦСЕ цей термін (АТР) замінюють терміном адміністративно-територіальний устрій (administrative-territorial structure) чи національно-державний устрій країни (National-state structure), під яким розуміється встановлена в державі система її територіального поділу, на основі якої утворюються і функціонують органи державної влади і управління.

кожній країні ЦСЄ й нині залишаються невирішеними? І, нарешті, останнє запитання: яка має бути оптимальна модель АТР щодо розподілу сфер компетенції між державою і місцевими громадами у трансформованих країнах?

Як видно з вищенаведеного неповного переліку, питань дуже багато, і найголовніше питання – чому вивчення досвіду АТР країн ЦСЄ є вкрай важливим для України?

Метою цієї статті є дослідження передумов, проголошених цілей та наслідків АТР у країнах ЦСЄ кінця 1989 – початку 2000 рр., що становить для нас в цьому дослідженні першочерговий інтерес. Для досягнення цієї мети визначена низка завдань: 1) з'ясувати причини і особливості АТР на прикладі країн ЦСЄ; 2) зробити політологічний аналіз державної політики щодо АТР по кожній країні ЦСЄ; 3) З'ясувати спільні риси і відмінності АТР у країнах ЦСЄ.

Аналіз передумов, завдань та механізму АТР країн ЦСЄ сприятиме:

- кращому розумінню перспектив запозичення в Україні оптимальної моделі територіального устрою країн ЦСЄ, що довели свою ефективність;
- приведенню нової законодавчої бази і практики до норм чинного Основного закону щодо розподілу повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- створенню відповідної інфраструктури – як системи інституцій та структур для регулювання єврорегіональної політики в Україні.

Основні тенденції та особливості АТР, що мали місце як у країнах «старої» Європи, так і «нових» членів Європейського Союзу, досліджувалися низкою наукових та науково-аналітичних установ, зокрема Національним інститутом стратегічних досліджень, Українською академією державного управління при Президентові України, Національною академією наук України, Інститутом трансформації суспільства (ІТІ), Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД), Інститутом «Відкрите суспільство» (Угорщина), Інститутом громадських проблем (Словаччина) тощо.

Дослідженням процесам АТР, що відбувались на зламі 1980–1990–2000 рр. у країнах Центрально-Східної Європи,

приділяли такі зарубіжні вчені і політики, як Х. Граббе, Б. Колер-Кох, Б. Нанберг, Дж. Хессе, К. Одваєр, Г. Петері, Ю. Князев, М. Кулеш [1], Е. Кірхнер, а серед українських – Б. Данилишин [2], І. Кресіна, П. Свяневич [3], О. Соскін, С. Вовканич [4] та інші, які розкрили різні аспекти АТР із розвитком суспільства, проблемами здійснення політичних та інших суспільних реформ і розглянули причини, шляхи і далеко неоднозначні наслідки соціально-економічних й політичних перетворень, що відбулись у другій половині ХХ ст. Це також колективні праці – «Адміністративно-територіальна реформа в Україні» [5], «Адміністративно-територіальна реформа в Україні: оптимальна модель» [6], в яких автори розглядають проблеми і досвід АТР у країнах ЦСЄ, аналізують різні етапи проведення АТР у посткомуністичній ЦСЄ, висвітлюють питання АТР щодо соціально-економічного розвитку і громадянського суспільства, а також відзначають, що деякі країни ЦСЄ пройшли шлях від авторитаризму до демократії і здійснили адміністративно-територіальну реформу, що допомогло зміцнити систему місцевого самоврядування й досягти високого рівня соціально-економічного розвитку.

Революційні зміни 1989–1990 рр. у країнах ЦСЄ вплинули на основи суспільно-політичного та економічного життя «Якщо реформи у західних країнах були поступовими та еволюційними, – зазначає Дж.Хессе, – то реформи у країнах ЦСЄ мали фундаментальні, навіть у чомусь революційні зміни» [7, с. 193]. Таким чином, АТР мали величезне значення, оскільки вони слугували щодо легітимізації нової влади у країнах ЦСЄ та демонстрували реальні зміни практики управління державою.

Доцільно зазначити передумови АТР щодо розуміння політичної трансформації, яка відбувалась у країнах ЦСЄ протягом 1990–2000 рр.:

- «Інституціоналізація» демократичних і ринкових перетворень протягом 1990-х років;
- економічна криза, яка була характерна для Чехії, Словаччини і Польщі в 1990-х роках;
- трансформація системи політико-владних відносин згідно з західноєвропейською моделлю;
- збільшення прозорості системи державних фінансів через розширення контролю з боку громадськості тощо.

На зламі початку 1990-х років, коли комуністична система рухнула, урядами країн ЦСЄ були проголошені цілі АТР, серед них: *зміна структури адміністративно-територіального поділу; реформа державного управління; - створення інститутів громадянського суспільства як на місцевому, так і регіональному рівнях; розбудова територіального самоврядування; - поліпшення якості державних послуг; розширення повноважень органів місцевого самоврядування; залучення мешканців до процесу прийняття рішень; спроможність місцевих громад мати незалежний місцевий бюджет; створення прозорих і більш ефективних політичних інституцій; - спроможність структури місцевої адміністрації бути власниками комунального майна; здатність місцевих мешканців оцінювати дії самоврядних органів; підвищення результативності діяльності державних органів; нагляд держави щодо перевірки діяльності місцевих самоврядних органів згідно з чинним законодавством тощо.*

Як зазначають німецькі фахівці (Г. Ціммерманн і Д. Шиманке), між вищезазначеними цілями у будь-який момент може виникнути напруга чи конфлікт. Західні науковці зазначають, що в країнах ЦСЄ досягнення вищенаведених цілей АТР відбувалося, принаймні на перших етапах, шляхом демократизації, децентралізації і деконцентрації,* й згодом, з наближенням до стандартів ЄС, територіальної влади, що було основним компонентом політичної трансформації у цих країнах.

Одним із вищевказаних компонентів АТР в країнах ЦСЄ була європеїзація** і подальше реформування держав-

---

* Децентралізація – це створення в рамках адміністративних одиниць як носіїв місцевого самоврядування громади або регіону. Перший етап децентралізаційних процесів у країнах ЦСЄ почався з кінця 1989 р. і тривав до середини 90-х років ХХ ст., другий етап завершився наприкінці 2000 років. Деконцентрація означає розподіл державою адміністративних обов'язків між органами влади різного рівня. (Вюртенбергер Т. Історія та легітимація децентралізованої держави [Електронний ресурс] – Режим доступу: // http://www.municipal.gov.ua/data/loads/2005_zbirnik_problemtrans_statta_vurtenberger.doc)

** Європеїзація – це процес змін на внутрішньому політичному рівні, рівні політичних акцентів (преференцій) та інституцій, спричинений адаптаційним тиском, який походить від процесу європейської інтеграції (Green, Caporaso, Risse 2001: Transforming Europe: Europeanisation and Domestic Change).

ного управління. Х. Граббе зазначає, що цей процес посилювався у другій половині 90-х років ХХ ст. [8, с. 985], коли з більшістю країн ЦСЄ були підписані угоди про асоціацію з можливістю подальшого набуття членства в ЄС.

На нашу думку, АТР і нові вибори до місцевих органів влади у країнах ЦСЄ прискорили заміну старої еліти на місцях і таким чином ліквідували передумови повернення країн ЦСЄ до авторитаризму.

Досвід АТР у Польщі

АТР відбулася в Республіці Польща у 1999 році і здійснювалась у два етапи. Протягом першого етапу була змінена структура адміністративного поділу країни та моделі АТУ (адміністративно-державного устрою). Сучасна Польща ділиться на 16 воєводств. Воєводства – на 379 повітів (з них – 65 повітів зі статусом міст), а повіти – на 2478 гмін (з них - 307 гмін зі статусом міста). *До адміністративно-територіальної реформи 1999 року в Польщі був 49 воєводств. Свого часу в Польщі існував триступеневий адміністративно-територіальний поділ до 1975 року. Проведена спроба АТР комуністичним урядом Польщі у 1975 році з метою зменшення регіонів для покращання можливостей централізованого управління ними довела свою неспроможність після 1975 року.*

Створення 16 воєводств відбувалося з урахуванням кордонів історичних регіонів в Польщі, які сформувалися на основі колишніх удільних князівств ще у XIV ст. *Укрупнення воєводств внаслідок проведення реформи 1999 року мало на меті створення більших регіонів, які могли б конкурувати з європейськими регіонами інших держав після вступу Польщі до ЄС, а також ефективно використовувати фінансові кошти тощо. Крім того, новостворені воєводства мали відповідати класифікації NUTS*, Європейського Союзу.*

Досвід АТР в Чехії

АТР в Чехії тривала близько 10 років, з 1989–2000 рр. і здійснювалась у два етапи. Протягом першого етапу адміністративної реформи в Чехії не припинялась подальша робота над опрацюванням моделей АТУ. В 1990 р. Чехо-

---

* Номенклатура статистичних територіальних одиниць, що були запроваджені в ЄС у 1988 році з метою реалізації регіональної політики.

словаччина відмовилась від трирівневої структури АТУ – муніципалітет, район, область, запровадженого у 1960 р., і повернулася до дворівневої структури.

Попри те, що у 1997 р. парламент Чехії схвалив закон про дворівневу структуру адміністративного поділу країни, які в кордонах і назвах відтворювали територіальну структуру періоду 1948–1960 рр., реальне запровадження нового адміністративно-територіального устрою країни відбулося лише в 2000 р., після ухвалення законів про вибори до органів місцевого самоврядування, визначення їх статусу, повноважень та відносин між місцевою і центральною владою.

За сформованою протягом 1997–2000 рр. нормативно-правовою базою (Act № 347/1997 CoL on district offices, Act № 147/2000 CoL) в Чехії було сформовано 14 самоврядних країв (до реформи їх кількість становила 8) та 6,242 громад.

Досвід АТР у Словаччині

АТР у Словаччині відбулася у 2002 році, тривала понад 10 років та здійснювалась у три етапи. На першому етапі АТР (за Е. Кірхнером) протягом 1990–1996 рр. відбулося: 1) схвалення Словацькою Національною Радою низки законів*, згідно з якими було відновлено місцеве самоврядування та відображено у Конституції (1992 р.) згідно з якою муніципалітети набули високого ступеня незалежності щодо вирішення місцевих проблем; 2) скасування областей і перехід від 3-рівневої (область, район, населений пункт) до 2-рівневої системи державної адміністрації (38 районів, які залишилися з попередньої системи) та органів 1-го рівня – 121 територіальна одиниця, яка раніше формувала виключно з населених пунктів [9, с. 106-108]. Вищезазначене дало змогу призупинити децентралізацію країни у вересні 1994 р. і звести АТР до деконцентрації. Протягом другого етапу (за Г. Петері) в Словаччині з 1996 по 1998 рр. були проведені структурні зміни у державному управлінні за принципом розподілу адміністративних обов'язків між органами влади, а саме: 1) одночасно збільшилася кількість районних представництв з 38 до 79 округів і зменшилася кількість місцевих управлінь, що призвело до «горизонтальної» інтеграції; 2) взято до

---

* Закон №369/1990 «Про муніципалітети», Закон №472/1990 «Про місцеві державні адміністрації».

уваги поправку до Закону №369/1990 «Про муніципалітети» (1998 р.) для визначення ясності щодо ролі муніципалітетів. *Практика показує, що здійснена таким способом деконцентрація не виправдала сподівання стосовно раціоналізації діяльності державного управління, стала інструментом зміцнення позиції домінуючої політичної сили «Рух за демократичну Словаччину» (РДС), яка з політичних міркувань використала її для досягнення власних цілей напередодні парламентських виборів, що привело до зростання кількості чиновників і формування «зайвого» районного рівня бюрократії.*

Третій етап АТР з 1998 по 2002 рр. позначився зміною політичної ситуації країни, приходом до влади нового уряду, що вплинуло на попередні плани реформи адміністративної системи і державного управління та привело до «широкої» реформи, яка була відображена через прийняття парламентом та урядом «стратегічних» документів – *Стратегії реформи державної політики Словаччини* (грудень 1999 р.); *Стратегії адміністративної реформи* (2000 р.) і *Концепції децентралізації та модернізації державного управління* (2000 р.).

Завершення АТР у Словаччині відбулось у 2002 році. Проте після ухваленням парламентом низки законів щодо фінансової децентралізації, зміцнення контрольних механізмів самоврядування в Словаччині відбувся остаточний етап реформи державного управління, який передбачав розробку інструментів фінансового забезпечення виконання переданих повноважень від центрального уряду органам місцевого і регіонального самоврядування, децентралізацію уряду і посилення принципу субсидіарності.

Досвід АТР в Угорщині

АТР в Угорщині здійснювалася послідовно у два етапи і відбулась у доволі короткий проміжок часу – всього за вісім років. У ході першого етапу з 1990–1995 рр. були створені основні елементи законодавчої та інституційної бази, необхідної для демократизації і зміни статус-кво – завдання дерегулювання і зміни системи регулювання, концептуальну трансформацію системи державного управління, передачі органам місцевого врядування низки функцій, проведення інституційної і регуляторної реформ.

Протягом першого періоду уряди країни скасували низку законів і нормативних актів, що регулювали колишню планову економіку та державне управління місцевими справами згідно з принципами централізації через «систему рад» на місцевому рівні. У той же час, парламент ухвалив головні законодавчі акти*, що закладали конституційну і правову базу для економічного зростання на ринкових засадах і розвитку місцевої демократії. Все це призвело до АТР в Угорщині. Створення нової демократії на місцевому рівні базувалося на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування Ради Європи. Конституція та Закон «Про органи місцевого самоврядування» визнають права місцевих громад, зокрема й найменших населених пунктів (понад 54% з них мають менше 1000 мешканців, а понад 95% – менш ніж 10 000 мешканців), на самоврядування в управлінні місцевими справами. Як наслідок, кількість одиниць місцевого самоврядування зросла з 1500 до 3144 і було надане право обирати своїх представників до місцевого представницького та виконавчого органів (мерів).

Таким чином, територія країни складалася з округів (на регіональному рівні) та міст, селищ (громад) і столиці з поділом на райони (на місцевому рівні); тобто, адміністративно, місцеве самоврядування встановлено в кожній з цих територіальних одиниць. Адміністративні одиниці державного управління та інші державні органи, як, приміром, органи судової системи, організовані на основі такого територіального поділу залежно від природи своїх конкретних функцій і завдань. Починаючи з 1990 р., система державного управління в Угорщині складається з двох головних структур: бюрократичних і демократичних інституцій. *Перша включає органи центральної влади та*

---

* 18 квітня 2011р. ухвалено угорського парламенту нової Конституцію, закон № LXV-1990 «Про місцеве самоврядування»; закон № LXIII -1994 «Про місцеве самоврядування»; закон № LVII-1994 «Про мерів» акони «Про вільні місцеві вибори»; закони про державних службовців і працівників державних установ; закони про обсяг та перелік повноважень органів державного управління на кожному рівні; закони про передачу власності від держави до місцевого врядування; фінансове забезпечення місцевого врядування; правовий нагляд і водночас юридичний захист стосовно рішень органів місцевого врядування; Спеціальний статус та права міста-столиці держави.

їх представництв на місцевому і регіональному рівнях (деконцентровані інституції), які підпорядковані державній адміністрації. Друга структура – це система органів місцевого самоврядування (децентралізовані інституції), що спиралася на принципах субсидіарності.

Протягом другого етапу з 1996–1998 рр. головним завданням було забезпечення спроможності місцевих органів виконувати покладені на них функції підготовки до вступу у ЄС. В цей період в Угорщині була прийнята низка законодавчих актів і документів*, що закладали основи і завдання політики регіонального розвитку. Таким чином, округи виконують допоміжну функцію і відають справами регіонального характеру, а муніципалітети займаються питаннями місцевого значення.

У наслідок проведення АТР Угорщина була поділена на два рівня: 1) регіональний – 19 областей плюс столиця, що були поділені на райони; 2) місцевий – міста, селища і громади. Органи самоврядування – на кожному з цих рівнів, а органи місцевого самоврядування були створені на основі вищезазначеного територіального поділу.

Наголосимо на суттєвому застереженні: АТР були предметом консенсусу переважної більшості політичних сил у країнах ЦСЄ. Результатом всього періоду історичного розвитку країн ЦСЄ були конфлікти під час АТР щодо ставлення до регіональної адміністрації: по-перше, її сприймали як об'єкт контролю центрального уряду; по-друге, визнавалося, що одиниці базового муніципального рівня ускладнювали передачу функцій на місця, головне завдання яких полягало у запровадженні на цьому рівні виборного органу, щоб перенести регіональні послуги, деяку регуляторну діяльність у сферу місцевого підпорядкування.

Таким чином, реформування адміністративно-територіального устрою є невід'ємною складовою АТР, що покликана оптимізувати систему управління територіями, упорядкувати взаємовідносини органів влади різних ієрархічних рівнів, а в

---

* Закон № XII «Про регіональний розвиток та просторове планування» (ухвалений Парламентом у 1996 р.), Концепція національного регіонального розвитку (прийнята Парламентом резолюція №35 у 1998 р.) і Концепція національної просторової політики «National Spatial Policy Concept – NSPC» (ухвалена Парламентом у 1998 р. на середньостроковий період).

кінцевому підсумку – сприяти підвищенню рівня життя кожного громадянина в кожному міському чи сільському населеному пункті.

Найбільші суперечки АТР у країнах ЦСЄ точилися навколо управління ланкою районів (Чехія) – країв (Словаччина) – воєводств (Польща) – графства (Угорщина), які все ще викликають спори. Адміністративно-територіальний поділ де-юре закріплений у Конституціях країн ЦСЄ. *В Чехії Конституція надала право створювати регіональний рівень самоврядування. Словацький уряд оголосив про наміри створити регіональне самоврядування. У Польщі створення органів самоврядування у 16 воєводствах і 373 повітах було здійснене в 1999 році. В усіх країнах ЦСЄ рівень врядування був заповнений регіональними органами центральної влади – мерами в Угорщині, воєводами в Польщі, районними управліннями в Чехії та обома регіональними і районними адміністраціями в Словаччині (Див. Табл. 1).*

Таблиця 1

Типологія АТР в країнах ЦСЄ

Країна	Адміністративний поділ	Проміжний або верхній рівень врядування	Тип реорганізації
Чехія	8	14	Регіональна децентралізація
Словаччина	4	8	Регіональна децентралізація
Польща	16	16 + Варшава зі статусом регіону	Регіональна децентралізація
Угорщина	7	19 + 22 міста зі статусом округу + Будапешт	Адміністративна реорганізація + регіоналізація силами існуючих місцевих урядів

АТР у країнах ЦСЄ здійснювалась у декілька етапів з різною інтенсивністю – у два етапи в Угорщині (1990/95–1996/98 рр.), в Польщі (1989/96–1997/98 рр.), у Чехії (1989/97–1998/2000 рр.) й у три етапи в Словаччині (1990/96–1996/98–1998/2000 рр.).

Характерною особливістю реформування АТР в кожній країні ЦСЄ була структура адміністративно-територіального устрою (АТУ), здійснена у декілька рівнів. В Угорщині структура АТУ здійснювалась у два рівні – області (медье) і райони (кіштершеги), в Польщі три рівні – воєводства, повіти і гміни, в Чехії дворівнева структура – райони і громади, в Словаччині також дворівнева структура – краї та округи.

АТР була одним із гострих питань партійних дебатів у країнах ЦСЄ (за К. Одваєром), внаслідок яких, на кшталт так у Чехії реформування АТУ відрізнялося від тієї структури АТУ, яка була здійснена у Польщі і Словаччині [10, с. 24]. На нашу думку, саме реформування АТУ спростило систему державного управління країн ЦСЄ.

У цьому контексті можна дійти висновків і гіпотези щодо часу і темпів проведення АТР, внаслідок аналізу наявного досвіду в країнах ЦСЄ:

1. АТР – це довготривалий процес, що охоплює різні напрями державної діяльності і супроводжується формуванням нової нормативно-правової бази державного та муніципального управління на всіх рівнях нормативно-правового регулювання – конституційному і законодавчому – на засадах єдиної законодавчої ідеології, яка має ґрунтуватися на незмінних концептуальних принципах.

2. Метою АТР, незалежно від того, чи відбуваються вони в державах з розвинутою демократією, чи в тих, що недавно встали на цей шлях, має бути підвищення ефективності надання послуг населенню шляхом передачі частини повноважень від органів державної влади до місцевого самоврядування.

3. АТР має здійснюватися на основі науково обґрунтованих, достовірних комплексних програм, що передбачають розробку певних принципів, пріоритетів, рівнів, етапів, кількісних і якісних критеріїв здійснюваних перетворень, урахування правових, фінансових, організаційних, пропагандистських, кадрових аспектів.

4. АТР може здійснюватися як за ініціативи державної влади («згори»), так і з ініціативи місцевих громад («знизу»). Досвід країн ЦСЄ свідчить, що більш успішно реформи здійснюються в другому випадку. Однак за будь-яких умов змінам, що передбачаються, повинні передувати

широке обговорення моделей і проектів, виявлення суспільної думки шляхом соціологічних опитувань, зустрічі з громадськістю і затвердження їх лише після схвалення зацікавленими місцевими громадами і громадами.

5. Вивчення досвіду країн ЦСЄ свідчить, що існує багато форм здійснення реформ місцевого самоврядування, елементи яких можуть бути використані лише з урахуванням можливостей, культурних традицій, регіональних особливостей в Україні.

6. АТР зміцнили систему місцевого самоврядування у країнах ЦСЄ та досягли високого рівня соціально-економічного розвитку і громадянського суспільства.

7. Чим вищий рівень децентралізації, тим більша ймовірність варіативності реформування АТР.

8. Координація й кооперація між громадами та громадами виступає основою для вирішення питань, пов'язаних з наданням послуг населенню та укрупненням муніципальних одиниць.

9. Чим менше громадян буде залучено до місцевої політики, тим більші зусилля будуть спрямовані для участі громадян у процесі реформування.

Враховуючи досвід реформування АТУ країн ЦСЄ, нині Україна має зробити низку необхідних кроків, які позитивно вплинуть на проведення АТР в Україні:

- АТР в Україні має бути здійснена заради більш ефективної моделі територіальної організації, а не заради реформ і входження до ЄС.

- Набутий досвід підготовки і проведення АТР у країнах ЦСЄ засвідчує, що цей процес «доволі» складний і потребує помірного підходу.

- Розроблення нового законодавства повинно передувати практичним крокам, адміністративна реформа – реформі територіального поділу, а будь-які дії мають здійснюватися лише тоді, коли вони будуть зрозумілими та прийнятними для більшості населення, якого вони торкаються.

- Розробити цілісну концепцію трансформації державного управління і концепцію АТР в Україні. *Остання повинна включати конкретні положення та чіткі вимоги щодо утворення адміністративно-територіальних оди-*

ниць і визначити організацію системи органів «публічної» влади, а також порядок формування кожного рівня АТУ.

- Визначити оптимальну модель АТР, яка поєднувала б потужні повноваження центральних органів влади, з одного боку, з іншого – сприяла б розвитку демократизації через посилення ролі місцевого самоврядування в країні.

- Врегулювати питання діяльності органів місцевого самоврядування і організації діяльності територіальних громад у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні».

- Територіальний перерозподіл повинен розглядатися як кінцевий результат упорядкування владних повноважень, використання організаційних, фінансових, кадрових ресурсів з метою оптимізації процесу надання послуг населенню на принципах демократії.

На нашу думку, врахування європейського досвіду АТР, на прикладі країн ЦСЄ, цілком відповідає сучасним уявленням щодо запозичення моделі територіального устрою в Україні, що надасть Україні в стратегічному плані: 1) проведення АТР, що набуває все більшого значення; 2) сприятиме в країні вільним виборам, розбудові власності і приватизації, визначенню джерел прибутку незалежних бюджетів, вільним ЗМІ, існуванню неурядових організацій, які влада буде шанувати та сприймати як партнера – *це справді обґрунтовано.*

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що досвід реформування АТУ країн ЦСЄ має бути квінтесенцією АТР в Україні, яка об'єднає суспільство, забезпечить політичну стабільність та політичну єдність у країні, де у найближчому майбутньому буде забезпечено гідне життя кожної людини – це перспектива для іншої тематики щодо подальших наукових розвідок.

---

1. Кулеш М. Адміністративна реформа. Польський досвід для України / Міхал Кулеш // Polskie Radio dla Zagranicy 17.02.2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www2.polskieradio.pl/zagranica/ua/news/artykul149576.html>

2. Данилишин Б. Методологічні засади адміністративно-територіальної реформи в Україні: соціально-економічні аспекти / Б.М. Данилишин, М. І. Фащевський, Л. Г. Чернюк та ін; заред. Б. М. Данилишина // РВПС України НАН України. – К.: Основа, 2011. – 152 с.

3. Свяневич П. Територіально-адміністративна реформа – досвід Центральної та Східної Європи – К.: Ларгіз, 2004. – 30 с.

4. Країни Центрально-Східної Європи в умовах регіоналізації: історико-методологічний, політико-правовий та економічний аспекти: Монографія / Авторський колектив: Є.В.Бевзюк (голова), В.А.Вергун, О.О. Грін, В.Й.Ерфан та ін.; за заг.ред. Є.В. Бевзюка, О.О. Гріна.– Ужгород: Редакційно-видавничий відділ ЗакДУ, 201.

5. Кресіна І. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: політико-правові проблеми: Монографія / І. О. Кресіна, А. А. Коваленко та інші; за ред. І. О. Кресіної. – К.: Логос, 2009.

6. Соскін О. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: оптимальна модель / За заг. ред. О. І. Соскіна. – К.: Інститут трансформації суспільства, 2007.

7. Hesse J. Rebuilding the state: Administrative reform in Central and Eastern Europe // SIGMA papers. Preparing public administration for the European Administrative Space.– 1998, №23.

8. Grabbe H. How does Europeanization affect CEE governance? Conditionality, diffusion and diversity // Journal of European Public Policy. – 2001, №6.

9. E. Kirchner. Decentralization and transformation in the Visegrad: Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia / Emil Kirchner.– New York: St. Martin's Press, 1999.

10. O'Dwyer C. Civilizing the State Bureaucracy: The Unfulfilled Promise of Public administration Reform in Poland, Slovakia and the Czech Republic (1990–2000). Working Paper Series 2002, University of California, Berkeley.